

ARQUEOLOGIA I PREHISTÒRIA ENERGÈTICA

Antoni Tudurí

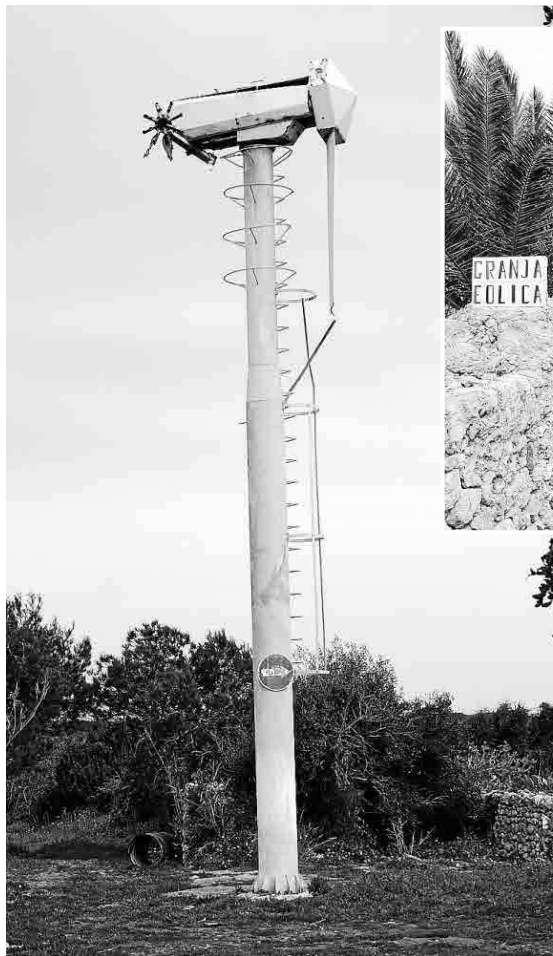
L'accepció més usual del terme 'arqueologia' fa referència a la ciència dels edificis i monuments antics, però també es pot referir a l'estudi de les coses antigues, tant si són materials com no.

A Menorca tenim un caramull de monuments arqueològics, diuen que més de 1.000, la qual cosa vol dir que ens en toquen a un per a cada 800 o 900 menorquins, i aquest és un índex fora mida; en cap lloc del món tenen tants elements arqueològics per barba, però així i tot, la Unesco encara no ha trobat el moment de reconèixer aquest fet diferencial. Potser serà cosa de 'protocols' i paperassa no prou ben presentada. És sabut que les 'formes' sempre van per damunt dels 'fons'.

Però no és de talaiots, taules i navetes que volia rallar avui. La meua pretensió és parlar de l'energia a Menorca. Darrerament, hi ha fortes discussions entre els detractors de les energies fòssils (carbó, gas oil, gasolina i, fins i tot, el gas natural) que, a la vegada són defensors de les anomenades energies renovables. Un servidor fa més de 40 anys que he fet i faig feina sobre l'energia i la seva eficiència, però no parlaré dels meus més que probables coneixements (de 'xulo', res de res) sinó, més tost, de certes consideracions i reflexions personals, per si són d'útilitat per l'amable lector.

● **FENT HISTÒRIA**, Maó és un cas de llibre a estudiar. Quan Maó tenia, amb prou feines, uns 15.000 habitants, dos sectors empresarials i financers van lluitar, quasi a mort, per a implantar l'ús de les noves energies: gas i electricitat. Aquesta guerra, incruenta, açò sí, va determinar que l'any 1892, amb pocs dies de diferència. La capital insular va disposar dels dos vectors energètics (ara ho diuen així), molt més prest que bastants capitals de província espanyoles. En qualsevol cas, Palma va tenir electricitat l'any 1904, 12 anys més tard que Maó. Per cert, jo em pensava que el 'progressistes' eren els partidaris de l'electricitat i els conservadors els partidaris del gas, però no; els 'conservadors' eren els 'elèctrics' i els 'liberals' eren els 'gasistes'.

Dit açò i veient que estic emprant massa paraules (l'espai té

pogràfic és car i limitat) vull destacar que Menorca ha estat pionera en la implantació de l'energia eòlica a Balears i que ja quan es van posar en funcionament els 4 molins que encara sobreviuen (amb certes dificultats, certament) ja hi va haver opinions en contra per part de gent de diferent origen, però d'un partit no polític anomenat 'POP', que és l'anagrama de Partit de l'Oposició Permanent que té com a lema «a allò que sigui, m'hi opòs». Aquest partit no té ideologia concreta; és transversal i els seus militants també acostumen a ser membres d'un altre partit, el PAB, que és l'acrònim de Partit de Apoyados en la Barra. Si açò no és d'en Forges, ho podria ben ser.

Posteriorment, la instal·lació de parcs d'energia fotovoltaica també ha tingut defensors i detractors, ja sigui per oposició a l'ocupació d'espai més o manco

protegit, ja sigui per la contraposició als fums de la central de la colàrrega del port, a qui també li neguen el pa i la sal a l'hora de la seva reconversió a gas natural, bastant més net que el gas-oil. En resum, que mai plou a gust de tothom, però caldria recordar aquells anys que la central maonesa estava pràcticament aturada, ja que sa lletricidad venia de Mallorca per uns fils que ara ha fet figa i que s'espera que es renovin per poder-nos enviar electricitat feta a Mallorca, amb una component de carbó cremat superior al 40 per cent del total. Són xifres oficials i publicades.

L'anomenat sentit comú no acostuma a ser utilitzat per qui no vol acceptar les possibilitats reals ni tampoc per qui creu estar en possessió de la veritat absoluta. Convindria que el consumidor menorquí sabés quin és el consum energètic real de l'Illa, tant l'elèctric com el d'automoció.

Molí eòlic a la carretera de Sant Lluís a Alcafar. Foto: ANTONI TUDURÍ

ció. A títol d'exemple, i considerant una població de referència de 100.000 habitants, el consum elèctric «per càpita» és de devers 4.650 kWh/ any/ habitant, mentre que el consum de combustibles per automoció és de 5.120 kWh per persona i any (+ 10 per cent). Per tant, cremem més energia emprant cotxes i autobusos que en electricitat domèstica, municipal, industrial i usos primaris i terciaris; comerç, instal·lacions d'hostaleria, explotacions agrícoles i ramaderes i altres. I aquesta 'cremor' també treu CO2 i NOX en gran quantitat, encara que l'emissor sigui el nostre propi cotxe.

Tornant al tema arqueològic energètic, el dia 01/08/2011, Toni Seguí va publicar al MENORCA una entrevista feta a Albert Seguí Cardona, que ja tenia 100 anys, i que havia fet feina a La Elèctrica Mahonesa (aquella de 1892) i va dir que quant la 'guerra incivil', durant més de 2 anys van anar fent electricitat a força de cremar els pins de Ses Coves, al terme des Mercadal. Cal suposar que ningú va protestar.

● **PER ACABAR**, vull citar una experiència que es va dur a terme devers els anys 70 del segle passat.

Tothom hauria de saber que l'electricitat és molt mala d'emmagatzemar; o es consumeix quan es fabrica o només es pot posar dins de bateries, que encara són molt cares. Un altre sistema és bombar aigua a un nivell superior (com ara fan a El Hierro) quan sobra electricitat

eòlica i deixar-la anar passant per una turbina quan es té que mesurar. L'Illa del Hierro té una muntanya de devers 1.500 metres amb un cràter que fa de dipòsit natural, però a Menorca no en tenim de coses així. De 350 m no passa El Toro que, a més, en lloc d'un cràter té un bosc d'antenes.

Per tant, i entenent que per treure aigua d'un pou, en primer empraven sínies de tracció animal, crec recordar que un enginyer jove, fill de en Benito de La Casa de la Radio si no vaig errat, va pensar que es podien substituir les bísties (ases i mules) per un molí que fes electricitat quan hi hagués vent i utilitzar aquesta energia elèctrica per bombar aigua destinada al reg agrícola, que es podia emmagatzemar a un aljub construït a l'efecte. Aquesta devia ser l'objectiu inicial, però, pel que sembla, la cosa no va tenir prou èxit.

Si anau de Sant Lluís a les platges del sur, just passat el desviament cap a Punta Prima, mirant a l'esquerra, podreu veure unes restes arqueològiques-energètiques -elèctriques, corresponents a un molí eòlic que s'emprava per a fer lletricidad i moure un motor elèctric que treia aigua d'un pou i omplia un aljub, molí tot fet miques amb restes d'una de les pales i amb el pal de suport encara dret. Almanco, a Google Maps encara surt.

Propòs que aquesta resta tecnològica passi a ser un element component de la Menorca Talaiòtica; potser la decisió de la Unesco seria més ràpida i apropiada.